

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO PATVIRTINIMO IR
ĮSIGALIOJIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1968 LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO
KODEKSO 145 STRAIPSNIO PAPILDYMO IR 170 STRAIPSNIO 3 DALIES PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-762**

2026 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2026 m. balandžio 10 d. sprendimo Nr. SV-S-625 „Dėl įstatymų projekto išvadų“ 1.3 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Nepritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymo Nr. VIII-1968 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 145 straipsnio papildymo ir 170 straipsnio 3 dalies pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-762 (toliau – Įstatymo projektas) dėl toliau nurodomų priežasčių:

1. Įstatymo projektu siekiama kriminalizuoti veiką, kai asmuo per visuomenės informavimo priemones viešai grasiina nužudyti kitą asmenį ar sunkiai sutrikdyti jo sveikatą, ragina tai padaryti kitus arba kursto smurtauti. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad šiuo metu už tokios veikos padarymą nėra baudžiama, todėl egzistuoja teisinio reguliavimo spraga. Pažymėtina, kad ir šiuo metu Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – BK) įtvirtintos nusikalstamų veikų sudėtys kriminalizuoja pavojingiausią neteisėtą psichinį poveikį asmeniui darančias veikas, neapykantos kalbos skleidimą. Galiojanti BK 145 straipsnio 1 dalies sudėtis apima pavojų asmens sveikatai ir gyvybei keliančias veikas, kai grasinama asmenį nužudyti ar sunkiai sutrikdyti jo sveikatą. Galiojanti BK 145 straipsnio 1 dalies sudėtis apima ir dalį Įstatymo projektu siūlomų kriminalizuoti veikų, kiek tai susiję su grasinimu nužudyti žmogų ar sunkiai sutrikdyti jo sveikatą naudojant visuomenės informavimo priemones. BK nekonkretizuoja grasinimo formų, todėl grasinimas gali būti išreikštas įvairiomis priemonėmis, įskaitant ir visuomenės informavimo priemones. Įstatymo projektu siūlomi kriminalizuoti veiksmai – kvietimas nužudyti žmogų ar sunkiai sutrikdyti jo sveikatą arba kurstymas prieš žmogų smurtauti naudojant visuomenės informavimo priemones – atitiktų BK 170 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą nusikaltimo sudėtį. Galiojančioje BK 170 straipsnio 3 dalyje kriminalizuoti atvejai, kai asmuo viešai kurstė smurtauti, fiziškai susidoroti su žmonių grupe ar jai priklausančiu asmeniu dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, negalios, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos arba įsitikinimų ar pažiūrų arba finansavo ar kitaip materialiai rėmė tokią veiklą. Kvalifikuojant veiką pagal BK 170 straipsnio 3 dalį, būtina nustatyti, kad raginimai smurtauti buvo skiriami tam tikram neapibrėžtam skaitytojų ar klausytojų ratui tiesiogiai palenkti (paskatinti); kurstymas smurtauti ar fiziškai susidoroti aiškinamas kaip tiesioginis ar netiesioginis skatinimas naudoti fizinę ar psichinę prievartą (žudyti, žaloti ir pan.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86-648/2016, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 3 d.

nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-206-693/2017). Be to, kurstymas imtis smurtinių veiksmų prieš konkretų asmenį ar asmenų grupę, esant konkrečioms aplinkybėms, rodančioms, kad asmuo bendrininkaudamas palenkė (paskatino) kitą asmenį daryti nusikalstamą veiką, galėtų būti kvalifikuojamas pagal BK 24 straipsnį kaip kurstytojo veiksmai kartu su atitinkama realizuotos nusikalstamos veikos sudėtimi. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu teikiamas siūlymas BK 145 straipsnį papildyti nauja 1 dalimi vertintinas kaip neatitinkantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintų teisėkūros tikslingumo ir efektyvumo principų.

2. Baudžiamoji atsakomybė yra griežčiausia teisinės atsakomybės rūšis, sukelianti pačias sunkiausias teises, socialines ir reputacines pasekmes asmeniui, todėl, kaip nurodoma Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, ji turi būti suvokiama kaip kraštutinė, paskutinė priemonė (lot. *ultima ratio*), naudojama saugomų teisinių gėrių, vertybių apsaugai tais atvejais, kai švelnesnėmis priemonėmis tų pačių tikslų negalima pasiekti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2011, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-47-648/2025). Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad, taikant BK 145 straipsnį, būtina nustatyti tiek konkretų grasinimo turinį, t. y. kad buvo grasinama būtent atimti gyvybę ar sunkiai sutrikdyti sveikatą, o ne kokiais nors kitais neigiamais padariniais, tiek ir pakankamą pagrindą bijoti jo įgyvendinimo (realumą) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-85-495/2025). Nors grasinimo (bauginimo) realumui konstatuoti nėra būtina, kad grasinantysis (bauginantysis) realiai ketintų įgyvendinti grasinimą, tačiau visada reikia įsitikinti, kad nukentėjusysis pagal grasinimo (bauginimo) išraišką ir kitas aplinkybes turėjo objektyvų pagrindą bijoti dėl savo gyvybės ar sveikatos, o kaltininkas norėjo būtent tokios nukentėjusiojo būsenos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238-699/2016, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. liepos 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-172-788/2017). Taip pat, kaip pažymima Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, BK 170 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimą, pasireiškiantį pavojingiausiais kurstymo veikti prieš kitą asmenį veiksmais, t. y. už viešą kitų asmenų lenkimą (skatinimą) daryti kitus pavojingus su fiziniu smurtu susijusius veiksmus (smurtauti, fiziškai susidoroti su tam tikra žmonių grupe ar jai priklausančiu asmeniu) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-58-489/2024). BK 170 straipsnio tiesioginis objektas yra žmonių lygiateisiškumas, papildomi objektai – visuomenės saugumas, žmogaus gyvybė, sveikata, orumas, o konkrečių žmonių grupę ar konkretų jai priklausančią žmogų identifikuojančių požymių numatymas BK 170 straipsnyje būtent ir rodo padidintą šios nusikalstamos veikos pavojingumą. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad BK jau šiuo metu yra kriminalizuotos pavojingiausios, realią grėsmę asmens sveikatai ar gyvybei keliančios veikos, neapykantos nusikaltimai, esamas reguliavimas yra proporcingas ir užtikrina baudžiamosios atsakomybės kaip *ultima ratio* taikymą.

3. Baudžiamosios teisės doktrinoje vieni iš išskiriamų naujų nusikalstamų veikų kriminalizavimo sampratos mokslinių kriterijų yra naujo nusikalstamo veikimo arba neveikimo pavojingumas ir jo paplitimas. Šie nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijai atspindi daugumos įsitikinimą, kad baudžiamasis įstatymas gina tas socialines vertybes, kurios gyvybiškai svarbios, kad visuomenėje vyrautų pageidaujama tvarka, o veikos pavojingumo kriterijaus esminis elementas yra tas, kad konkreti socialinė vertybė negali būti apginta nesinaudojant griežtomis baudžiamosios teisės priemonėmis. Būtent, vadovaujantis naujos nusikalstamos veikos pavojingumo kriterijumi, už naujas nusikalstamo elgesio apraiškas visuomenėje nustatoma kraštutinė *ultima ratio* teisinės atsakomybės

priemonė – baudžiamoji atsakomybė, kuri, remiantis nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdžiu, atskiriama nuo kitų galimų teisinės atsakomybės formų – administracinės, civilinės atsakomybės. BK 145 straipsnio 1 dalies kriminalizavimo aspektu teisinę reikšmę turi tik realūs (ne tariami) grasinimai, t. y. išsakyti konkrečiam asmeniui (asmenims) ir nukentėjusiojo suvokiami kaip realūs pavojus jo gyvybei ir sveikatai – pagal grasinimo išraišką ir kitas aplinkybes nukentėjusysis turi pagrindą galvoti, kad grasinimas bus realiai įgyvendintas. BK 145 straipsnio 1 dalies nusikalstamos veikos sudėties požymis, pagrindžiantis šios nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdį, atspindėtas straipsnio dispozicijos formuluotėje – „jeigu buvo pakankamas pagrindas manyti, kad grasinimas gali būti įvykdytas <...>“. Įstatymo projektu siūloma šio nusikalstamos veikos sudėties požymio atsisakyti, dėl ko Įstatymo projektu siūloma nusikalstama veika netenka jos kriminalizavimui būtino pavojingumo kriterijaus. Vadovaujantis Įstatymo projekto siūlomu teisiniu reglamentavimu, siūloma baudžiamąja tvarka bausti už visuomenei ar konkrečioms asmenims nepavojingą veikimą (grasinimus), kuris neturėtų jokio realaus pagrindo būti praktiškai realizuotas ir kuris gali būti tiesiog žmogaus psichologinės būsenos momentinė emocionali išraiška (pvz., pyktis, susierzinimas, panika, išsižeidimas ir kt.), už kurią Įstatymo projektu siūloma bausti iki 1 metų laisvės atėmimo bausme. Baudžiamasis įstatymas yra kodifikuota teisės aktų, reguliuojančių tam tikras visuomeninių santykių sritis, sisteminimo forma. Būtent baudžiamojo įstatymo normų sistemingumas, pasireiškiantis teisės normų sujungimu į vientisą sistemą, pašalinant jų prieštaravimus, spragas ar dubliavimąsi, yra esminis principas, kuriuo vadovaujantis turi būti konstruojamos nusikalstamų veikų sudėtys baudžiamajame įstatyme. Atitinkamai naujos panašaus turinio ir pobūdžio nusikalstamos veikos kriminalizuojamos BK, atsižvelgiant į kitų jau kriminalizuotų nusikalstamų veikų sudėčių konstrukcijas ir požymius. Grasinimo nusikalstamos veikos aspektu pažymėtina, kad šios kategorijos nusikalstamų veikų sudėties požymiai baudžiamajame įstatyme, pavyzdžiui, BK 145 straipsnis (grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas), BK 250³ straipsnis (grasinimas padaryti teroristinį nusikaltimą), BK 256¹ straipsnis (grasinimas panaudoti ar kitaip paveikti arba neteisėtai įgyti branduolines ar radioaktyviąsias medžiagas arba kitus jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius), konstruojami analogiškai, t. y. šių nusikalstamų veikų sudėtyse įtvirtinant privalomus tokių nusikalstamų veikų pavojingumo pobūdį pagrindžiančius požymius – „jeigu buvo pakankamas pagrindas manyti, kad grasinimas gali būti įvykdytas <...>“. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu, kriminalizuojant naują grasinimo nusikalstamos veikos sudėtį, šios nusikalstamos veikos pavojingumo požymio atsisakoma, Įstatymo projektu siūlomas teisinis reglamentavimas laikytinas sistemiškai nesuderinamu su galiojančio baudžiamojo įstatymo normomis, nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijais ir prieštaraujančiu konstituciniam proporcingumo principui.

4. Įstatymo projektu taip pat siūloma keisti BK 170 straipsnio 3 dalyje nurodytos laisvės atėmimo bausmės dydį, didinant maksimalią trukmę nuo 3 iki 4 metų. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad atsižvelgiant į tai, kad pastaraisiais metais šios veikos vis dažniau realizuojamos pasitelkiant skaitmeninius kanalus ir turi plačią auditoriją, šias veikas būtina priskirti apysunkiems nusikaltimams dar ir dėl to, kad jos skatina įvykdyti kitus sunkius ir itin sunkius nusikaltimus, kuriais kėsiamasi į žmogaus gyvybę ir sveikatą. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra pažymėjęs, kad įstatymų leidėjas, turėdamas plačią diskreciją spręsti valstybės baudžiamosios politikos, *inter alia* konkrečių veikų kriminalizavimo, baudžiamosios atsakomybės diferencijavimo klausimus, turi paisyti *inter alia* iš konstitucinių teisinės valstybės ir teisingumo principų kylančių reikalavimų ir užtikrinti, kad

baudžiamajame įstatyme nustatyta bausmių sistema būtų darni, stabili ir subalansuota, kad už nusikalstamas veikas būtų nustatytos tokios bausmės ir tokie jų dydžiai, kurie būtų adekvatūs nusikalstamai veikai ir bausmės paskirčiai, kad bausmės ir jų dydžiai būtų diferencijuojami atsižvelgiant į nusikalstamų veikų pavojingumą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. KT49-A-N5/2020). Baudžiamosios atsakomybės griežtinimas turi būti siejamas su realiais teisinio reguliavimo trūkumais, pvz., kai teismai negali veiksmingai taikyti sankcijų ar jos akivaizdžiai neadekvačios. Įstatymo projekto rengėjas tokių sisteminių problemų pavyzdžių, dėl ko šiuo metu BK 170 straipsnio 3 dalyje numatytos sankcijos būtų nepakankamos ir praktikoje kiltų sunkumų šią normą taikant, nepateikė. Manytina, kad šiuo metu BK 170 straipsnyje nurodytos sankcijos yra proporcingos, adekvačios šiame straipsnyje numatytų veikų pavojingumui ir leidžiančios teismui tinkamai individualizuoti bausmę. Pažymėtina, kad jeigu kurstymas smurtauti ar fiziškai susidoroti su asmeniu ar asmenų grupe būtų realizuotas, šias veikas padarę asmenys atitinkamai būtų traukiami baudžiamojon atsakomybėn, atsižvelgiant į kilusius padarinius bei veikos tikslą (pvz., BK 129 straipsnio 2 dalies 13 punktas, 135 straipsnio 2 dalies 13 punktas, 138 straipsnio 2 dalies 13 punktas). Taip pat pažymėtina, kad BK 60 straipsnio 1 dalies 12 punkte yra įtvirtinta baudžiamąją atsakomybę sunkinanti aplinkybė, kai veika padaryta siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, negalios, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos arba įsitikinimų ar pažiūrų. Tai reiškia, kad teismas, skirdamas bausmę, turėtų atsižvelgti į šią atsakomybę sunkinančią aplinkybę kaip ir į kitas BK 54 straipsnyje numatytas bendrąsias bausmės skyrimui reikšmingas aplinkybes ir, vadovaudamasis BK 61 straipsnyje įtvirtintomis bausmės skyrimo taisyklėmis, galėtų spręsti dėl griežtesnės bausmės rūšies ir dydžio parinkimo. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nėra aišku, kuo grindžiamas padidėjęs BK 170 straipsnio 3 dalyje nurodyto nusikaltimo pavojingumas, juolab, įvertinus Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO pateikiamus duomenis, pastaraisiais metais už BK 170 straipsnio 3 dalį realios laisvės atėmimo bausmės apskritai nebuvo skirtos.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras